

NSK

OD KAPITALA DO KAPITALA

NEUE SLOWENISCHE KUNST

DOGODEK ZADNJEGA DESETLETJA JUGOSLAVIJE

MG+

Mednarodna konferenca

19. – 21. junij 2015, avditorij Moderne galerije, Cankarjeva 15

Koncept: **Zdenka Badovinac** in **Eda Čufer**

Petek, 19. junij, 18.00: **Boris Groys**, uvodno predavanje

Udeleženci konference: **Zdenka Badovinac**, **Izidor Barši** (Neteorit), **Barbara Borčič**, **Eda Čufer**, **Mladen Dolar**, **Charles Esche**, **Anthony Gardner**, **Marina Gržinić** & **Jasmina Založnik**, **Nekdanji umetnik**, znan pod imenom **Adrian Kovacs**, **Lev Kreft**, **Tomaž Mastnak**, **Rastko Močnik**, **Alexei Monroe**, **Katja Praznik**, **Daniel Ricardo Quiles**, **Igor Vidmar**, **Alexei Yurchak**

Več: nsk.mg-lj.si

Program konference

22.00

Glasbeni nokturmo, zvočni performans skupine Laibach
pred Moderno galerijo
(v sklopu programa Poletne muzejske noči)

Petek, 19. junij

Uvodno predavanje:

18:00 - 19:00 **Boris Groys**
19:00 - 19:45 Pogovor

Sobota, 20. junij

10:30 - 11:11 Registracija

11:00 - 11:15 Kava

Pozdrav in uvodna nagovora

11:15 - 11:30 **Zdenka Badovinac**
11:30 - 11:45 **Eda Čufer**

Od Kapitala do kapitala

11:45 - 12:15 **Tomaž Mastnak**
12:15 - 12:45 **Rastko Močnik**

12:45 - 13:00 Odmor za kavo

13:00 - 13:10 Komentar: **Izidor Barši** (Neteorit)
13:10 - 14:00 Pogovor, moderator **Izidor Barši** (Neteorit)

14:00 - 15:00 Odmor za kosilo

Kaj je bila alternativa - odnos med NSK in alternativno kulturo osemdesetih let

15:00 - 15:30 **Igor Vidmar**
15:30 - 16:00 **Barbara Borčič**
16:00 - 16:10 Komentar: **Katja Praznik**
16:10 - 17:00 Pogovor, moderatorka **Katja Praznik**

Nedelja, 21. junij

9:30 - 10:00 Registracija

Zgodovina umetnosti in institucionalna kritika v luči geopolitičnih relacij

10:00 - 10:30 **Anthony Gardner**
10:30 - 11:00 **Marina Gržinić & Jasmina Založnik**
11:00 - 11:30 **Daniel Ricardo Quiles**

11:30 - 11:45 Odmor za kavo

11:45 - 11:55 Komentar: **Charles Esche**
11:55 - 12:45 Pogovor, moderator **Charles Esche**

12:45 - 13:45 Odmor za kosilo

Subjekti NSK

13:45 - 14:15 **Mladen Dolar**
14:15 - 14:45 **Alexei Yurchak**
14:45 - 15:15 **Alexei Monroe**
15:15 - 15:45 **Lev Kreft**

15:45 - 16:00 Odmor za kavo

16:00 - 16:30 **Nekdanji umetnik, znan pod imenom Adrian Kovacs**
16:30 - 16:40 Komentar: **Anthony Gardner**
16:40 - 17:30 Pogovor, moderator **Anthony Gardner**

Zaključek

Zdenka Badovinac

Zdenka Badovinac je kustosinja in teoretičarka ter od leta 1993 direktorica Moderne galerije in (od leta 2011) Muzeja sodobne umetnosti Metelkova v Ljubljani. Kot kustosinja je pripravila veliko število razstav slovenskih in tujih umetnikov, zasnovala pa je tudi prvo zbirko vzhodnoevropske umetnosti, zbirko Moderne galerije Arteast 2000+. V delu sistematično obravnava procese redefiniranja zgodovine in vprašanja različnih avantgardnih tradicij v sodobni umetnosti; njen prvi tovrstni projekt je bila razstava *Body and the East – od šestdesetih let do danes* leta 1998 v Moderni galeriji. Bila je slovenska komisarka na beneškem bienalu (1993–1997, 2005) in avstrijska komisarka na Bienalu v São Paulu (2002). Med letoma 2011 in 2013 je bile predsednica CIMAM-a. Med njenimi nedavnimi projekti so *Vmesna postaja 1:1* v ko-produkciji z Zavodom Maska v Muzeju sodobne umetnosti Metelkova (2013); *Slovnica svobode / 5 lekcij*: dela iz zbirke Arteast 2000+ s Snežano Krastevo in Bojano Piškur v Muzeju Garage v Moskvi (2015) in *NSK od Kapitala do kapitala. Neue Slowenische Kunst – dogodek zadnjega desetletja Jugoslavije* v Moderni galeriji (2015).

Izidor Barši

Izidor Barši končuje študij filozofije in sociologije kulture na Filozofski fakulteti v Ljubljani. V raznih časopisih in revijah je objavil članke in daljša besedila o filozofiji, umetnosti in arhitekturi. Bil je urednik pri časopisu Tribuna in je član uredništva revije Šum. Od leta 2010 dela tudi v Redakciji za kulturo in humanistične vede Radia Študent. Sicer je organiziral več bralnih seminarjev, osredotočenih na filozofijo in teorijo, v Moderni galeriji in drugje (Neteorit). Deluje tudi v kolektivu Živko Skvotec v Tovarni Rog.

Barbara Borčič

Alternativna scena, Galerija Škuc in Neue Slowenische Kunst v osemdesetih letih

Prispevek bo poskušal predstaviti kompleksno temo, ki hkrati vključuje alternativno sceno in NSK-skupine, ki so zaznamovale osemdeseta leta 20. stoletja v slovenskem prostoru.

Prvi del bo namenjen kontekstu alternativne scene – doslej najbolj množičnega kulturnega in družbenega gibanja v slovenskem prostoru, ki je razvilo odmevno kulturno in socialno prakso – s poudarkom na Galeriji Škuc in Disku FV, generatorjih in prizoriščih umetniške prakse. Ta mreža protagonistov, odnosov in izmenjav je omogočala nekatere premike in preboje v polju kulture. V ta kontekst bodo vpeti formativno obdobje skupin Laibach in IRWIN, njune zgodnje razstave in performativne akcije. Posamezne skupine NSK-ja so stopile v slovenski kulturni

prostor na podlagi svojega specifičnega nagovora s projekti in programskimi teksti, s katerimi so načrtovale dogodke in zanje vzpostavljale kontekst in recepcijsko razmerje z občinstvom ter s tem spreminjale razmerja v umetnosti. Vsem sta bili skupni načrtovana strategija predstavljanja in metoda apropiacije, svojo prakso pa so poimenovala različno: retroavantgarda, retroprincip in retrogarda.

Barbara Borčič je umetnostna zgodovinarica, samostojna kustosinja in publicistka s fokusom na performans, video umetnost in ljubljansko alternativno sceno osemdesetih let. Je direktorica Zavoda za sodobno umetnost SCCA-Ljubljana in avtorica zavodovih dokumentacijskih, raziskovalnih, razstavnih in arhivarskih projektov video umetnosti v Sloveniji (Videodokument, Videospotting, Postaja DIVA Station in Video Obrat). Predava in objavlja tekste v katalogih, revijah in knjigah, npr. Video Art from Conceptualism to Postmodernism, v: *Impossible Histories: Historical Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-Avant-Gardes in Yugoslavia, 1918-1991* (Massachusetts: MIT Press, 2003) in Kaj vse je televizija in kaj z njo lahko počne umetnik, katalog ob razstavi *Zabavaj me*, Mestna galerija, Ljubljana, 2013. Je avtorica knjige *Celostna umetnina Laibach. Fragmentarni pogled* (Založba */cf., Zbirka Žepna, Ljubljana, 2013).

Eda Čufer

Eda Čufer je dramaturginja, kustosinja in teoretičarka. Njena besedila o gledališču, plesu, vizualni umetnosti, kulturi in politiki so bila objavljena v številnih publikacijah v domovini in tujini. V osemdesetih letih je kot dramaturginja sodelovala z režiserjem Draganom Živadinovom. Leta 1983 je bila soustanoviteljica Gledališča sester Scipion Nasice. Med letoma 1991 in 1999 je kot dramaturginja sodelovala s skupino IRWIN pri projektih, ki so obravnavali novo percepcijo in razumevanje odnosov med Zahodom in Vzhodom v obdobju postsocializma. Bila je urednica številnih knjig in katalogov ter sokustosinja številnih razstav.

Mladen Dolar

Država in umetnost od Platona do NSK-ja

Znano je, da je Platon hotel izključiti umetnost iz svoje države. Razlog za to ni ležal v njegovem zaničevanju umetnosti kot nečesa sumljivega in manjvrednega v primeri s filozofijo, temveč prej v tem, da je videl umetnike kot tekmece na svojem lastnem področju, še posebej glede idealne države, ki jo je predlagal. Zanj je bila država najvišja oblika umetnosti, ki je vso drugo umetnost napravila odvečno in zaradi tega nevarno. Država je bila za Platona najbolj vzvišen *Gesamtkunstwerk*.

NSK je paradokсно interveniral v ta zelo platonski sklop. Njegova gesta ni bila v tem, da bi afirmiral umetnost kot polje individualne ekspresije in kreativnosti nasproti

državi, temveč prej v tem, da je svojo umetnost prezentiral kot stvar državnosti, da je kazal na »državo v umetnosti« in opozarjal na nevralgične točke, v katerih se država in umetnost prekrivata ter ju ni mogoče pomiriti v delitvi dela. Nevarna točka umetnosti NSK-ja je bila v tem, da je tekmovala z državo. Iz tega je kot logična posledica sledila tudi poslednja ustanovitev Države NSK.

Mladen Dolar je profesor in znanstveni svetnik na Oddelku za filozofijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Glavna področja njegovega raziskovanja so psihoanaliza, sodobna francoska filozofija, nemški idealizem in teorija umetnosti. Predaval je ne številnih univerzah v ZDA in v Evropi, je avtor preko sto znanstvenih člankov, objavljenih v znanstvenih revijah in zbornikih. Poleg desetih knjig v slovenščini je med njegovimi knjižnimi publikacijami treba posebej izpostaviti *A Voice and Nothing More (Glas in nič drugega*, MIT 2006, prevedeno v šest jezikov) in *Opera's Second Death (Druga smrt opere*, skupaj s Slavojem Žižkom, Routledge 2001, prav tako prevedeno v več jezikov). Njegova knjiga o glasu je postala standardna referenčna knjiga za naglo rastoče področje študij glasu. Njegova nova knjiga *The Riskiest Moment (Najbolj tvegani trenutek)* bo v kratkem izšla pri Duke University Press. Je soustanovitelj ljubljanske lacanovske šole.

Charles Esche

Charles Esche je kustos, direktor, pisec in urednik/založnik pri Afterall. Aprila 2014 je prejel nagrado Bard Collegea Audrey Irmas za kuratorsko odličnost. Nagrada daje priznanje za več stvari, vključno z Eschejevo neskončno predanostjo ponovnemu premisleku, kaj lahko umetnost stori, in ponovni definiciji, kaj lahko je. Trenutno vodi muzej Van Abbemuseum v Eindhovnu; v zadnjih dveh desetletjih je sodeloval pri razstavah, kot so: Strange and Close v CAPC, Bordeaux (2011); Zamisel za življenje / An Idea for Living na slovenskem trienalu U3 (2011); na 2. in 3. bienalu RIWAQ v Ramali v Palestini (2007/2009); na 9. mednarodnem bienalu v Istanbulu (2005); in na 4. bienalu v Gwangjuju v Južni Koreji (2002). Bil je kustos 31. bienala v São Paulu, ki se je odprl jeseni 2014.

Anthony Gardner

Kritika institucij, prizadevanje za neodvisnost

Je NSK-jevo delovanje mogoče razumeti kot obliko institucionalne kritike? Obstaja vse širši konsenz o tem, da je odgovor na to vprašanje vsekakor pritrdilen: da je bil NSK udeležen v hitri mednarodni ekspanziji institucionalne kritike iz severnoatlantskih središč v Zahodni Evropi in Severni Ameriki v precej drugačne kontekste Vzhodne in Srednje Evrope. Vseeno je treba to bistroumno povezavo med NSK-jem in institucionalno kritiko obravnavati nadvse previdno, med drugim zato, ker ta vse širši

konsenz nekoč »marginalizirane« prakse fiksira v razširjeni kanon »kritične umetnosti« ter utrjuje pristojnosti institucionalne kritike v času, ko je njen položaj negotov. V tem prispevku bom ponovno razmislil o stališču, da je bilo delovanje NSK-ja tipičen primer vnaprej izdelanih oblik institucionalne kritike, saj je mogoče, da to stališče ne ignorira le kaotične zgodovinske stvarnosti, temveč tudi izključuje druge povezave med delovanjem NSK-ja in delovanjem njegovih sodobnikov v mednarodnem prostoru.

Anthony Gardner je izredni profesor sodobne umetnostne zgodovine in teorije na Univerzi v Oxfordu, kjer je tudi vodja dodiplomskega študija na Ruskin School of Art. Obširno piše o postkolonializmu, postsocializmu in zgodovini kuratorstva ter je eden od urednikov revije ARTMargins, ki jo izdaja MIT Press. Med njegovimi knjigami so antologija *Mapping South: Journeys in South-South Cultural Relations* (Melbourne, 2013), *Politically Unbecoming: Postsocialist Art against Democracy, a study of European installation art in relation to postsocialist political philosophy* (MIT Press, 2015) in (s Charlesom Greenom) *Mega-Exhibitions: Biennials, Triennials, Documentas* (Wiley-Blackwell, 2016).

Boris Groys

Ponovno mobilizacijo znamenj zgodnje avantgarde in totalitarne umetnosti je IRWIN uporabil za to, da bi vliil energijo svojemu projektu rekonstrukcije slovenske nacionalne kulturne identitete. Retroavantgarda tu ne pomeni le obnavljanja nekaterih avantgardnih drž in gest, temveč tudi – in nemara predvsem – priliv avantgardnih energij v umetniško prakso skupine IRWIN. Splošno vzdušje postmoderne je po koncu ljubezenske afere z Utopijo zaznamovala neka melanholija. Projekt rekonstrukcije slovenske nacionalne identitete pa je potreboval nekaj utopične energije – energije, ki jo je IRWIN črpal iz virov radikalne modernosti.

Boris Groys je umetnostni kritik, teoretik medijev, kustos in filozof. Trenutno deluje kot Global Distinguished Professor ruščine in slovanskih študijev na Univerzi v New Yorku in kot višji znanstveni sodelavec na Univerzi za umetnost in oblikovanje v Karlsruheju v Nemčiji. Od leta 2013 je tudi profesor na Evropski univerzi za interdisciplinarne študije v Švici. Groysovo delo se je najprej usmerjalo na ruske avantgardne umetnike ter na različna sledeča umetniška gibanja dvajsetega stoletja. Ob tem, ko je analiziral legitimnost del na javnih prostorih, je sčasoma razširil svoj razmislek na sodobno umetnost in analizo novih medijev. Njegova nedavna kuratorska projekta sta Ruski paviljon na Beneškem bienalu (2011) in sokuratorstvo na Bienalu v Šanghaju (2012). Med njegovimi nedavnimi knjigami so: *History Becomes Form: Moscow Conceptualism* (2010), *An Introduction to Antiphilosophy* (2012), *Under Suspicion. A Phenomenology of Media* (2012), *On the New* (2014).

Marina Gržinić & Jasmina Založnik

Od Kapitala do nacionalne države in nazaj

Predstavitve se bo osredotočila na NSK Državo v času. Ne bova sicer opisovali Države NSK, temveč se bova osredotočili na niz sprememb, ki zadevajo državo in njeno ideologijo v času globalnega neoliberalnega kapitalizma, da bi konceptualizirali in kontekstualizirali te spremembe in njihove učinke na projekt NSK. Danes je jasno razvidna hegemonija središč moči (kjer koli kroži denar: lahko so zasebna, poljavna ali polzasebna), ki nadzorujejo prostore umetnosti, teorije in kritike znotraj zahodne institucije sodobne umetnosti, ter organizacije velikih dogodkov sodobne umetnosti (kjer sovpadata oblast in kapital). Podložnost tem središčem moči je močno razširjena; denar je pomemben, oblast je pomembna, kroženje je pomembno. To so ključne prvine za razumevanje sprememb v sodobni umetnosti, vključno z institucijo sodobne umetnosti, pa tudi za ponoven razmislek o NSK Državi v času včeraj in danes. Vprašanje, ki ga bova zastavili, se glasi: ali se je globalni kapitalizem – ki je tako nagnjen h kroženju besedil in informacij – sposoben soočiti (in ali se hoče soočiti) z interpretacijami, ki so bile izdelane v prvotnih prostorih teh umetniških produkcij?

Dr. Marina Gržinić je raziskovalka na FI ZRC SAZU, Ljubljana, in redna profesorica na Akademiji za likovno umetnost na Dunaju. Objavila je deset knjig (monografij in prevodov) doma in na tujem. Leta 2014 je v sodelovanju s Šefikom Tatličem objavila knjigo *Nekropolitika, racializacija in globalni kapitalizem: historizacija biopolitike in forenzika politike, umetnosti in življenja* (Lexington Books, ZDA, 2014).

Mag. Jasmina Založnik je doktorska kandidatka na Oddelku za umetnostno zgodovino in filozofijo na Univerzi v Aberdeenu (VB), kjer se posveča raziskavi alternativne kulture v sedemdesetih in osemdesetih letih v Sloveniji in Srbiji. Aktivna je kot dramaturginja, kuratorica in piska na področju sodobnih scenskih umetnosti. Zaključila je magistrski študij filozofije na ZRC SAZU pod okriljem Univerze v Novi Gorici in diplomski študij sociologije kulture in pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Nekdanji umetnik, znan kot Adrian Kovacs

Moskovski portreti 1989–1991

Leta 1991, ko je Jugoslavija že krepko razpadala, je v mestu na drugi strani planeta, imenovanem San Francisco, skupina IRWIN v galeriji New Langton Arts pripravila eno prvih predstavitev svojega *Kapitala*. Jugoslavija in New Langton Arts ne obstajata več, obstajata pa San Francisco in IRWIN. V prispevku o razstavi, ki je izšel v SF

Chronicle, bomo spoznali še enega udeleženca razstave, malo znanega Adriana Kovacs, ki je predstavil svojo instalacijo *Narcis*.

Vendar to ni bil prvi skupni nastop skupine IRWIN in Adriana Kovacs. Istega leta sta sodelovala tudi pri razstavi Moskovski portreti, na kateri se je predstavilo še nekaj drugih umetnikov iz Zagreba, Ljubljane in Beograda.

Ta skupinska razstava je temeljila na šestih portretih Adriana Kovacs, ki so jih naslikali ulični umetniki na moskovskem Arbatu februarja 1989, v času prve razstave Malevičevih del v Sovjetski zvezi po njegovi smrti. Ko je Kovacs poziral za te portrete, je v rokah držal katalog Malevičeve razstave s sliko *Osem rdečih pravokotnikov* na platnici.

Ko se je Kovacs vrnil v Beograd, kjer je sodeloval v ljubiteljskem umetniškem združenju Jedinstvo, je šest svojih kolegov, ljubiteljskih slikarjev, prosil, naj naslikajo *Osem rdečih pravokotnikov*; nato je sam naredil črno-bele kopije teh šestih slik. Naredil je tudi črno-bele kopije svojih portretov izpod čopiča umetnikov z Arbata. Teh dvanajst del je potem postalo osnova za kolaborativni projekt, pri katerem so sodelovali Mladen Stilić in Neznani umetnik iz Zagreba ter Marina Gržinić in Aina Šmid, IRWIN in skupina VSSD iz Ljubljane. Vsi so ustvarili dela, povezana s portreti z Arbata ali s sliko *Osem rdečih pravokotnikov*. Ta dela so predstavili na razstavi Moskovski portreti, ki je bila prvič na ogled v Galeriji grada Zagreba leta 1990 in jo je organizirala Branka Stipančić. Po zaslugi Marine Gržinić je bila razstava januarja 1991 na ogled tudi v Mestni galeriji v Ljubljani.

Če je to razstavo vredno ohraniti v spominu, to morda ni le zato, ker je povezala ljubitelje in že mednarodno uveljavljene umetnike, temveč zato, ker je bila najverjetneje zadnja razstava pred dokončnim razpadom Jugoslavije, pri kateri so sodelovali umetniki iz Zagreba, Ljubljane in Beograda.

Nekdanji umetnik, znan kot Adrian Kovacs je bil med letoma 1988-1991 član AKUD *Jedinstvo(Enotnost)*, Beograd, Jugoslavija. Od 1988 je Adrian Kovacs kot član Amaterskega umetniškega društva Jedinstvo sodeloval na več skupinskih razstavah, organiziranih za državne praznike, kot so novo leto, 8. marec, 1. maj in 29. november, ki so bile po navadi postavljene v avlah in foyerjih. Do pomembne prelomnice v njegovi karieri je prišlo leta 1989, ko je bil povabljen na razstavo *Jugoslovenska dokumenta* v Sarajevu, kjer je imel priložnost spoznati nekatere priznane umetnike, vključno z Mladenom Stilićem in člani skupine IRWIN, s katerimi je nato sodeloval na razstavi Moskovski portreti. Razstava je bila najprej prikazana v Galeriji grada Zagreba leta 1990, nato pa v Mestni galeriji v Ljubljani leta 1991. Zadnjič se je pojavil z delom *Narcissus* leta 1991 v The New Langton Arts v San Franciscu, ko je imel ponovno priložnost razstavljati s skupino IRWIN.

Lev Kreft

Avantgarda in Neue Slowenische Kunst

Avantgarda (umetniška, zgodovinska) se začena hkrati z modernizmom, »ne militantna, temveč ustvarjena za disciplino« (Baudelaire); uvedel jo je Saint-Simon že pred političnimi avantgardami. Tako avantgarda kot retrogarda sodita k umetnosti vojne: ne na bojnem polju, temveč kot formaciji, ki korakata proti njemu. Čeprav obstaja nekaj podobnosti med zgodovinsko avantgardo in totalitarizmom, je med njima pomembna razlika glede zgodovinskega obzorja: totalitarizem gradi na utopijah samo zato, da bi brez opazovanja terena dokazal, da je sedanje stanje že skoraj popolno, medtem ko avantgarda gradi na optimalnih projekcijah (Aleksandar Flaker), ki imajo svoje obzorje, toda kar resnično opazuje, je teren, po katerem koraka. Zgodovinska avantgarda je pojem, ki ga je težko sprejeti, ker ga je Peter Bürger uvedel prav za označitev dejstva, da avantgarda sodi v preteklost in da neoavantgarde sploh niso avantgarde. A če vseeno omenimo le nekaj prisvojitvev NSK-ja, ne moremo mimo berlinskega dadaizma in strategije détournement, ki so jo prakticirali CoBrA, letrizem in situacionizem. Povezave med NSK-jem in zgodovinsko avantgardo skupaj predstavljajo apropiativni postopek (Šklovski). Obstaja pa tudi drug primer iz Marxove kritike nemškega položaja leta 1840, kjer najdemo metaforo, ki jo je potegnili iz mrzlega toka reke Saale.

Če naj končno pojasnimo, zakaj postopek NSK-ja danes ne premore več takšnega vpliva, kot ga je imel nekoč, moramo omeniti dve lastnosti sodobnosti in sodobne umetnosti. Pri sodobnosti je to depolitizacija, pri sodobnem umetnostnem svetu pa iskanje kvadrature kroga v odnosu med družbenostjo, participacijo, aktivizmom in moraliziranjem.

Lev Kreft (1951) je diplomiral in doktoriral na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V starih časih je delal na Ljubljanski kulturni skupnosti, v Zvezi socialistične mladine v Beogradu in v Marksističnem centru Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. V novih časih je bil poslanec in podpredsednik Državnega zbora Republike Slovenije in profesor na Ljubljanski univerzi. Predava estetiko, filozofijo umetnosti, kulturno zgodovino in filozofijo športa. Za zraven je bil še direktor Mirovnega inštituta v Ljubljani. Poročen, oče dveh odraslih hčera in ded štirih nedoletnih vnukov in vnukinje.

Tomaž Mastnak

Dogodek zadnjega desetletja hladne vojne

NSK je bil dogodek zadnjega desetletja hladne vojne. To je bil čas preizkušenj. NSK se ni niti spustil na raven liberalne kritike komunizma niti ni sodeloval v razkroju uma, ki se je začel razraščati. Natanko zato, ker člani NSK-ja niso bili niti liberali niti demokratični fanatiki, o kakršnih je pisal Hobbes, njihova kritična pozicija ostaja produktivna in relevantna tudi danes. Kajti totalitarizem je pred nami, ne za nami.

Tomaž Mastnak je znanstveni svetnik na Filozofskem inštitutu ZRC SAZU in gostujoči raziskovalec na University of California, Irvine. Dela na področju politične teorije in zgodovine politične misli. Napisal ali uredil je več knjig, ima številne objave v domačih in tujih akademskih publikacijah in piše redni komentar o sodobnih političnih dogajanjih. Med njegovimi knjižnimi objavami so *Hobbes's Behemoth: Politics and Religion*, Exeter, 2009 (urednik); *Evropa: istorija političkog pojma*, Beograd, 2007; in *Crusading Peace: Christendom, the Muslim World, and Western Political Order*, Berkeley in Los Angeles, 2002 (arabski in hrvaški prevod). Pred kratkim so izšli "Hobbes in Kiel, 1938: From Ferdinand Tönnies to Carl Schmitt", *History of European Ideas*, 2014; "Botanical decolonization: Rethinking native plants", *Environment and Planning D: Society & Space*, 2014, št. 2 (soavtorja Julia Elyachar in Tom Boellstorff); "Nazism and climate change", *Belgrade Journal of Media and Communications*, 2014, št. 6.

Rastko Močnik

Preučil bom sovpadanje procesov, ki je privedlo do tega komemorativnega dogodka. Kakšen status danes uživajo estetske prakse? Kakšna je njihova ideologija? Kakšna je struktura materialne eksistence te ideologije, se pravi, umetnostnih institucij? Denimo, da ta vprašanja določajo horizont tega dogodka. Potem se postavi novo vprašanje: Ali gre za poskus, da bi zgodovino pretvorili v umetnostno zgodovino? To bi vsekakor bila možna alternativa nadomeščanju zgodovinopisja s spominom, ki se zdaj dogaja v številnih postsocialističnih državah (Buden). To bi bil celo dober odgovor na slovensko zgodovinopisje o socializmu, ki se trenutno ukvarja z raznimi oblikami rimskega in bibličnega (Foucault) zgodovinopisja, kadar že ni naivno mitološko. Vendar je ta *Kunstgeschichte* nadvse nenavadno zgodovinopisje: namesto poročil statističnega urada navaja Agambena. Tradicionalno so filozofi iz zgodovinopisja črpali gradivo, katerega smisel so tako radi razodevali. Zdaj pa diskurzi o umetnosti iščejo pojasnjevalne sheme v tem, kar danes velja za filozofijo, ki je sama parazitski diskurz. Kakšni naj bi bili učinki teh operacij? So nekatere estetske prakse, kakršne so prakse NSK, še posebej dovzetne zanje? Če je tako, zakaj?

Rastko Močnik je poučeval na Univerzi v Ljubljani; zdaj predava na Fakulteti za medije in komunikacijo v Beogradu. Je sopedredujoči Mednarodnega sveta direktorjev na Inštitutu za kritične socialne študije v Sofiji in Plovdivu. Član mednarodnih svetovalnih odborov revij *Eszmélet* (Budimpešta) in *Sociologicheski problemi* (Sofija); član uredniškega odbora *Založbe* /*cf., Ljubljana; član uredniškega odbora internetne revije *Transeuropéennes* (Pariz); doktor honoris causa na Univerzi "Paisiy Hilendarski" v Plovdivu. Deluje na področju teorije ideoloških praks in historičnega materializma.

Alexei Monroe

Prispevek analizira Laibachov temeljni koncept v luči jugoslovanske kulturne in arhitekturne zgodovine. Jugoslavija je bila že sama futuristična, hipermodernistična tvorba prometejskih razsežnosti, ki si je prizadevala preseči nestabilnost svojih temeljev, vendar ji to konec koncev ni uspelo. Čeprav so mnogi Jugoslovani ob odtujujočih arhitekturnih, umetniških in ideoloških inovacijah doživeli prihodnostni šok, to ne pomeni, da so bili pripravljeni ali odprti za Laibachove strategije šokiranja, ki so temeljile na preteklosti – za njegovo prav tako spektakularno oživljanje slogov in simbolov, ki so uradno pripadali preteklosti, za katere pa je Laibach namigoval, da pripadajo bližnji prihodnosti. Prav kakor se je jugoslovanska arhitektura (ultra) identificirala z utopičnim jedrom samoupravljanja, se je tudi Laibach nadidentificiral z distopičnim jedrom, od katerega je sistem bežal in hkrati zapadal nazaj vanj. V sodelovanju z zavezniki v Neue Slowenische Kunst je Laibach (re)konstruiral svojo lastno retrofuturistično konceptualno strukturo. Ta virtualni arhitekturni *monumentalizem* je vrhunec dosegel v delu *Graditeljev*, ki je odigralo pomembno simbolno vlogo v konstrukciji NSK-jevega *Gesamtkunstwerka*.

Dr. Alexei Monroe je neuvrščeni kulturni teoretik in pisatelj iz Londona. Njegova knjiga o Laibachu in NSK je izšla v Sloveniji, Ameriki, Franciji in Nemčiji. Septembra 2010 je soorganiziral in moderiral mednarodni tridnevni simpozij o delu Laibacha in NSK-ja, ki je bil del dogodka ob 30. obletnici Laibacha, z naslovom *Rdeči revirji + črni križ*. Bil je programski direktor *Prvega kongresa državljanov NSK* v Berlinu 2010 in uredil je knjigo *State of Emergence*. Je sourednik pomembne publikacije o Test Dept, *Total State Machine* (PC Press 2015). Piše o širokem spektru elektronske glasbe in jo ocenjuje; tako je januarja 2015 sodeloval na prvi mednarodni konferenci o Kraftwerku. Njegove trenutne raziskave vključujejo projekte o zgodovini nemškega tehna, povezavah med industrijsko glasbo in britansko znanstveno fantastiko ter zgodovino jelena kot simbola. Vodi elektronsko glasbeno založbo VEB89 in je aktiven tudi kot DJ.

Katja Praznik

Katja Praznik, sociologinja, je docentka na Državni univerzi New York v Buffalu, kjer poučuje na programu kulturnega menedžmenta. Doktorirala je na Oddelku za sociologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Raziskuje problem neplačanega kulturnega dela ter politično ekonomijo umetnosti v obdobju zatona socialne države. Kot dramaturginja je sodelovala z več umetnicami in umetniki, kot sta na primer Maja Delak in Matija Ferlin. Bila je odgovorna urednica revije *Maska* (2007–2009) in je soavtorica knjige *Kronotopografije plesa: Dve razpravi* (EMANAT; 2010). Med letoma 2009 in 2011 se je posvečala izboljševanju delovnih razmer samostojnih kulturnih producentov v okviru dela na Asociaciji, društvu nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev v kulturi. Trenutno piše knjigo *Plačevanje umetniškega dela: transkontinentalna primerjalna analiza*, študijo predpisov kulturne politike ter aktivističnih iniciativ kulturnih producentov glede neplačanega umetniškega dela v treh okoljih, ki jih obvladuje proces neoliberalizacije: v Sloveniji, Nemčiji in ZDA.

Daniel Ricardo Quiles

Nadidentifikacija: Latinskoameriški primer(i)

V svojem predavanju bom spregovoril o vzporednicah s strategijo nadidentifikacije Neue Slowenische Kunst v povojni in sodobni latinskoameriški umetnosti. Glede na prostranost obravnavanega geografskega območja lahko s takšnim prevpraševanjem preučujemo le posamezne primere, vseeno pa to odpira priložnost za primerjavo nadidentifikacije v kontekstu desničarskih in levičarskih režimov v svinčenih letih. Svoje predavanje začnem sredi šestdesetih let v Buenos Airesu, kjer so umetniki, povezani s teoretikom Oscarjem Masotto, ustvarili strukturni analog manipulacije masovnih medijev v obdobju Onganieve diktature – šlo je za sicer afirmativni, a lažni hepening mladih navdušencev iz sveta umetnosti. Nato bom spregovoril o poudarku, ki so ga umetniki iz držav južnega stožca Latinske Amerike dajali telesu sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja, in ponudil svojo tezo, da so ti odmevi severnoatlantskega body arta v takšnem kontekstu omogočali identifikacijo z žrtvijo, storilcem ali celo obema. Svojo razpravo bom zaokrožil s pogledom na severnokubansko umetnost iz osemdesetih, ki se je razvila v situacijo, ki je mnogo bližje primeru NSK-ja. Ključni element moje argumentacije bo koncept *choteo*, nesramne šale, ki se pomembno razlikuje od NSK-jevega obešenjaškega humornega registra. Predstavitev bom sklenil z razmislekom o zadnjih dogodkih na področju normalizacije odnosov med ZDA in Kubo – ali morda lahko zasledimo neko mero generativne perverzности v nedavni transformaciji Tanie Bruguera v *cause célèbre*?

Daniel Quiles je docent za umetnostno zgodovino, teorijo in kritiko na Umetnostni šoli Inštituta v Chicagu, kjer predava teorijo in zgodovino povojne umetnosti obeh Amerik. Njegove raziskave

so izšle v revijah, kot sta Art Journal in ARTMargins, trenutno pa dokončuje rokopis knjige z naslovom Ghost Messages: Oscar Masotta and Argentine Conceptualism. Je tudi umetnostni kritik, ki med drugim piše za Artforum, Art in America in DIS Magazine. Od 2003 -2004 je bil štipendist Kritičnih študij pri Neodvisnem študijskem programu Whitney, leta 2013 je prejel štipendijo Warholove fundacije za pisce o umetnosti ter bil v letih 2013-2014 postdoktorski štipendist na École Normale Supérieure v Parizu.

Igor Vidmar

Kaj je alternativa – alternativna kultura osemdesetih in NSK

Šlo bo za poskus naivno ideološke refleksije o naslovni temi, ki bo tudi oživila retro predpostavko, da ima vsa umetnost – in posebej popularna umetnost – politični pomen in je v nekem razmerju do hegemonskega ideološkega diskurza vseh nivojev. Drugič bo šlo za tezo, da je bila alternativna kultura pod Slovenci produkt posebne konjunktore zunanjih – zahodno-vzhodnih – vplivov in specifičnih sociopolitičnih okoliščin, pozneje pa tudi svoje lastne dialektike/protislovja med avtonomnimi (punk) začetki (l. 1977), ko je šlo za neke vrste »paralelno (kontra)kulturo« in tudi za oddaljen odmev študentskega gibanja '68 (glej relevantnost »ostanka dnevov« študentske avtonomije – Radio Študent in ŠKUC), ter končno tudi produkt Laibacha oziroma NSK-ja, ki se je že manifestno začel kot »alternativa slovenski kulturi«. Sledilo bo tavanje skozi genezo razlik v odnosu do dominantne kulture/politike in njenih institucij ter skozi vpliv ključnega Dogodka – medijsko-policijsko-političnega konstrukta »nacipank« afere. Poleg tega, da se je tedaj prvič mobilizirala alternativna teorija, ki je bila najbrž tudi faktor v razvoju Laibacha in pojavov NSK-ja, je bil tedaj militantni del alterkulture – posebej Laibach/NSK, kot pred tem punk – znova mobilizator množične zavesti širše civilne družbe, kar je morda danes spet relevantno.

Igor Vidmar je od leta 1970 do 1974 študiral ekonomijo in politične vede; trenutno je novinar in urednik pri neodvisnem Radiu Študent. Ko so ga kot del ostrih partijskih protiliberalnih ukrepov vrgli z RŠ, je pisal o stripu in prog-rocku ter objavil prvi regionalni underground strip (za ŠKUC – študentski kulturni center). Po pojavu punka leta 1977 in vrnitvi na RŠ kot DJ je bil zagovornik punka in njegov »ideolog«, pa tudi producent in urednik albumov, koproducent prvega jugoslovanskega punk albuma, nato je predlagal in organiziral vplivni ljubljanski Novi rock punk/avantgardni rock festival in gostil prvo radijsko tedensko punk/novi rock oddajo na nacionalnem radiu. Bil je koproducent prvih snemanj Laibacha in je po ustanovitvi koncertne promocijske agencije in glasbene založbe ROPOT leta 1985 izdal njihov prvi »brezimni« album. Organiziral je prvi NSK »izvoz« na Wiener Festwoche leta 1986 in sodeloval pri turnejah Laibacha od leta 1983 do 1989. Od leta 1989 je tedenski politični kolumnist na nacionalni TV, mesečni na Radiu Študent etc. Je neodvisni promotor več kot 500 koncertov, med drugim za Sex Pistols, Nirvano, Rage Against The Machine, Pearl Jam, Louja Reed, Dylana, Bowieja, Public Enemy, Philipa Glassa, Nicka Cavea, Patti Smith, Kraftwerk, Eisturzende Neubauten...

Alexei Yurchak

Monstracija: absurdno kot politična kritika

V zadnjih letih je v mnogih ruskih mestih vzniknil nov pojav: povorka več tisoč mladih, ki se za prvi maj vije skozi mestno središče. Povorko imenujejo »monstracija« – v tej besedi sta združeni besedi »demonstracija« in »monstrumi«. Udeleženci monstracij nosijo na tisoče sloganov, ki so na videz absurdni, brez smisla in med seboj nepovezani. Med značilnimi slogani so na primer »Spremenimo angleščino v japonščino«, »Podpiramo istospolne spopade«, »Nikogar ni bilo« in »Zahtevam pomenljive slogane«. Na prvi pogled je ta dogodek skrajno nepolitičen in zgolj nesmiseln karneval. Toda če si monstracije ogledamo podrobneje, se izkaže, da funkcionirajo kot učinkovita metoda politične kritike v kontekstu pozne Putinove vladavine. Ta metoda je genealoško povezana s strategijo nadidentifikacije, kot so jo v osemdesetih letih razvili in izpopolnili NSK in njemu podobne skupine v Sovjetski zvezi. Prispevek bo analiziral ta pojav in ga ponazoril z obširnim vizualnim gradivom.

Alexei Yurchak / Aleksej Jurčak je izredni profesor socialne in kulturne ter lingvistične antropologije na Kalifornijski univerzi v Berkeleyu. Med drugim se zanima za analizo delovalnosti ter njenih interakcij z jezikom in diskurzi oblasti, še posebej v postsovjetski Rusiji in v Vzhodni Evropi. Zlasti ga zanima, kako so ideologije (politične, kulturne, nacionalne, tržne itd.) projicirane na jezik in kako delujejo skozenj ter kakšne metode diskurzivne analize imajo družboslovci na voljo za razgrinjanje njihove diskurzivne moči. Leta 2006 je izdal knjigo *Everything Was Forever, Until It Was No More: The Last Soviet Generation* [Vse je bilo večno, dokler se ni končalo: Zadnja sovjetska generacija]. Trenutno se ukvarja s tremi publikacijami: *Lenin's Two Bodies: The Hidden Science of Communist Eternity* [Leninovi telesi: Skrita znanost komunistične večnosti], *The Avant-Garde After Communism: Experimental Artistic Utopias in the Wake of the Soviet Collapse* [Avantgarda po komunizmu: Eksperimentalne umetniške utopije po razpadu Sovjetske zveze] in *St. Petersburg After Leningrad: A Post-Communist Metropolis* [Sankt Peterburg po Leningradu: Postkomunistična metropola].

MG+MSUM

Moderna galerija plus Muzej sodobne umetnosti Metelkova
Windischerjeva ulica 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
T: 01 2416800, www.mg-lj.si, info@mg-lj.si

Koordinacija in organizacija: Adela Železnik, Andreja Bruss

Prevod: Katja Zakrajšek, Tadej Reissner

Lektura: Jelka Jamnik

Oblikovanje: Novi kolektivizem

Tehnična pomoč: Marko Rusjan, Ida Hiršenfelder, Tomaž Kučer

Konferenca je del petletnega programa Rabe umetnosti – dediščina let 1848 in 1989, ki ga vodi konfederacija muzejev Internacionala. Podpirajo jo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Program Kultura Evropske unije in Foundation for Arts Initiatives.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

'internationale

INTERNATIONALA

S podporo programa Kultura Evropske Unije

Kultura

Kontakt. Art Collection

Erste Group / ERSTE Foundation

